

ΟΜΙΛΙΑ

**Στο Φιλολογικό Μνημόσυνο του Ευαγόρα Παλληκαρίδη
Α΄ Λύκειο Πάφου 9.3.2019
Του Μητροπολίτη Πάφου Γεωργίου**

Για ήρωες, όπως τον Ευαγόρα Παλληκαρίδη, ο χρόνος που κυλά από την αναχώρησή τους από τον κόσμο τούτο, δεν είναι «πανδαμάτωρ» και δεν ενεργεί καταλυτικά. Γιατί τα στοιχεία που συνθέτουν την προσωπικότητά τους δεν είναι παρμένα από τον χρόνο, αλλά από την αιωνιότητα. Γι'αυτό και όσο ξεμακραίνουν, τόσο η μορφή τους φεγγοβολεί. Και όσο ο χρόνος του αποχωρισμού αυξάνει, τόσο-κατά μίαν παράξενη διαλεκτική-το άνοιγμα της απουσίας κλείνει.

Εξηνταδύο ολόκληρα χρόνια πέρασαν από την ηρωική θυσία του Ευαγόρα Παλληκαρίδη. Μέσα σ'αυτό το διάστημα έγιναν βαθύτατες αλλαγές στη ζωή ολόκληρης της ανθρωπότητας. Αξίες έχασαν τη λάμψη τους, διάσημα ονόματα καταποντίστηκαν στο πέλαγος της λήθης. Θεσμοί ξεριζώθηκαν και ιδανικά ξεθώριασαν. Ο ρυθμός λειτουργίας των κοινωνιών μεταβλήθηκε, ο ίδιος ο άνθρωπος και η συμπεριφορά του άλλαξαν. Δεν άλλαξε όμως ούτε και λιγότεψε ο σεβασμός και ο θαυμασμός της Κυπριακής καθώς και όλης της Ελληνικής κοινωνίας στο πρόσωπο και στην ανυπέρβλητη θυσία του Ευαγόρα Παλληκαρίδη.

Δεν ήταν το πέρασμά του από τον κόσμο τούτο σαν «πάτημα διαβάτη ανυπόμονου, που φάνηκε στην άμμο μίαν αυγή» και κατά τον ποιητή, «άγριο το κύμα πέρασε τη νύκτα και το σβει». Ήταν πέρασμα διαβάτη που τ'αχνάρια του χαρακτήκαν βαθιά, άσβηστα και δημιουργικά, έστω κι αν η επίγεια ζωή του περιορίστηκε σε μόλις 19 χρόνια. Το μεγαλύτερο αχνάρι το έχει αφήσει στις ψυχές των μαθητών, στον στενότερο Κυπριακό αλλά και στον ευρύτερο Ελλαδικό χώρο που τις έκανε να δονούνται στον ρυθμό των δικών του ιδανικών και αξιών. Και μόνη η εκφορά του ονόματος

Ευαγόρας Παλληκαρίδης αποτελεί για κάθε Έλληνα υπόμνηση χρέους και υπόδειξη καθήκοντος.

Γι' αυτό και κάθε φορά, που προσπαθώ να αναφερθώ εγκωμιαστικά στον Ευαγόρα Παλληκαρίδη, νιώθω μίαν ιδιαίτερη δυσκολία, αποτρεπτική της προσπάθειάς μου. Οι δυσχέρειες δεν παρουσιάζονται μόνο σ' εμένα. Ισχύουν και για τους ευφραδέστερους των ρητόρων, ακόμα και για τους σοφότερους των ανθρώπων. Και η δικαιοσύνη επιβάλλει, ο λόγος της αδυναμίας να αναζητηθεί όχι σ' όσους επιχειρούν να σκιαγραφήσουν την προσφορά και να εγκωμιάσουν τη θυσία του, αλλά σ' αυτόν τον ίδιο τον ήρωα, ο οποίος με τον ανεπανάληπτο αγώνα και την ηρωική θυσία του δημιούργησε τεράστια απόσταση μεταξύ του και μεταξύ μας.

Ο νεαρός ήρωας από την Τσάδα αποτελεί ένα σπάνιο φαινόμενο πνευματικής ωρίμανσης, που συνδύαζε τον ποιητικό λυρισμό-θαυμαστή επαλήθευση του όνοματός του, του ευ-αγορεύειν- με ακατάβλητο και ασυμβίβαστο αγωνιστικό πνεύμα, οξεία αίσθηση αξιοπρέπειας, υπεράνθρωπη αντοχή στους πόνους των βασανιστηρίων και ακλόνητη πίστη στο δίκαιο του εθνικού αγώνα, στον οποίο είχε στρατευθεί ολόψυχα.

Και πράγματι! Ποιος κάλαμος θα μπορούσε επάξια να εγκωμιάσει και ποια γλώσσα θα μπορούσε αντάξια να αναφερθεί σ' έναν έφηβο, ο οποίος στα 15 του χρόνια αφηφά την πάνοπλη αγγλική αστυνομία, κατεβάζει από το στάδιο της Πάφου την Αγγλική σημαία και πετυχαίνει ματαίωση των εορτασμών για τη στέψη της βασίλισσας, πράγμα που έγινε μόνο στην Πάφο, από όλες τις πόλεις της τότε Βρετανικής αυτοκρατορίας; Ή ποιος ύμνος θα εξαρκούσε προς ύμνον των κατορθωμάτων και της αυτοθυσίας ενός 17χρονου μαθητή που ανταλλάσει την άνεση και την ευκολία της μαθητικής ζωής με τη τραχύτητα του ανταρτοπολέμου, το ελπιδοφόρο μέλλον με τον υπέρ πίστεως και πατρίδος θάνατο στην αγχόνη; Όταν, στην ηλικία του, οι σημερινοί νέοι ψάχνουν ακόμα τον δρόμο τους και παλινδρομούν ανάμεσα

στην ξεγνοιασιά και τις απολαύσεις, αυτός ανέβαινε στα σκαλοπάτια της αγχόνης για να βρει τη λευτεριά.

Αποδείχτηκε, όντως, ο Ευαγόρας Παλληκαρίδης κορυφαία μορφή του απελευθερωτικού μας αγώνα, πρότυπο ελληνικής αρετής. Γι'αυτό και είναι άξιος, κατά την εκκλησιαστική μας γλώσσα, «εν πάσι καιροίς υμνείσθαι».

Όταν διακήρυττε ότι θα'παιρνε το μονοπάτι που πάει στη λευτεριά, ήξερε χωρίς καμιάν αμφιβολία, ότι η λευτεριά κερδίζεται μόνο με αίμα και πως είναι πάντα «απ'τα κόκκαλα βγαλμένη». Γι'αυτό γράφει, αποχαιρετώντας τους συμμαθητές του, ότι "μπορεί και να μην τον ξαναδούν παρά μόνο νεκρό". Μα δεν δείλιασε. Και είναι αυτή η συνειδητή αντιμετώπιση του θανάτου, στα χρόνια της εφηβείας και των ονείρων, που τον κατέστησαν όχι μόνο πανελλήνιο αλλά παγκόσμιο σημείο αναφοράς. Γι'αυτό και "δεν κάνει να τον κλαίμε..."

Δεν ήταν τυχαία η πορεία και η καταλυτική παρουσία του τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή στα δρώμενα της Κύπρου. Τριανταπέντε Ελληνικοί αιώνες στην Κύπρο, απέθεσαν στη γενιά του '55 την ευθύνη για την απελευθέρωση του τόπου. Αυτή η συνεχής Ελληνική παρουσία στην Κύπρο, ήταν το ιστορικό υπέδαφος, πλούσιο σε αξίες και ιδανικά, καθοριστικό ενός ορισμένου τρόπου ζωής, πάνω στο οποίο φάνηκε και παρουσίασε τις μοναδικές αρετές του ο Ευαγόρας Παλληκαρίδης. Όλοι εκείνοι οι πρόγονοι δίδαξαν με την καρτερία και τον ηρωισμό τους, τα συχνά κινήματα προς αποτίναξη του δουλικού ζυγού, πως έσχατο περιεχόμενο και σκοπός της ζωής κάθε Κυπρίου θα'πρεπε να ήταν η εθνική του αποκατάσταση.

Αναφέρει ο Γ. Χατζηκωστής ότι "υπερηφανευόταν για το όνομά του, το οποίο, όπως έγραψε σ' ένα κείμενό του, ήταν το ίδιο με του αρχαίου κύπριου βασιλιά της Σαλαμίνας, της μεγαλύτερης φυσιογνωμίας του τόπου μας στους τριανταπέντε αιώνες του Ελληνικού βίου μας.

Είναι κάτω απ' αυτές τις προϋποθέσεις, που ο Παλληκαρίδης ανδρώθηκε με το όραμα της ελευθερίας και της ελληνικής πατρίδας. Στο ύφος των ποιημάτων του, καθώς και στο ήθος της προσωπικότητάς του, διαβάζει κανείς τους πόθους του Ελληνικού Κυπριακού λαού και το πάθος του για ελευθερία και ένωση με την μητέρα Ελλάδα. Σε μερικούς στίχους του, όταν θα επέστρεφε πίσω στην Κύπρο από την καθιερωμένη επίσκεψη των τελειοφοίτων μαθητών του Γυμνασίου στην Ελλάδα, μας άφησε μια συγκλονιστική επίκληση, καταστάλαγμα των πόθων των τριανταπέντε Ελληνικών Κυπριακών αιώνων: "Στην Κύπρο σαν θα πάμε, στ' ωραίο μας νησί, σε θέλουμε να φτάσεις, Ελλάδα μας κι εσύ".

Η φλόγα, που οιστρηλατούσε την ανήσυχη ψυχή του, βρήκε διπλή διέξοδο: Θεωρητική και πρακτική. Θεωρητική στα γραφόμενά του: εξύμνησε την ελευθερία και την Ελλάδα με «λόγον μουσική κεκραμένον», κατά τον Πλάτωνα' πρακτική, στη μίμηση των παλιών αρματωλών και κλεφτών. Η πράξη του εκείνη, να εγκαταλείψει τα μαθητικά θρανία και να ζωστεί τα άρματα, για αποτίναξη του αγγλικού ζυγού, ενήργησε ως ύμνος για γρηγορούντες και βροντή για καθεύδοντες, θέτοντας τον καθένα απέναντι των ευθυνών του. Είναι χαρακτηριστικό πως στο γράμμα που άφησε στους συμμαθητές του, φεύγοντας για το βουνό, στις 5 του Δεκέμβρη του 1956, χωρίς να επιβάλλει την επιλογή του σε κανένα, τους προτείνει ξεκάθαρα να τον μιμηθούν. Κι όποιος θελήσει για να βρει ένα "χαμένο αδελφό" ένα παλιό του φίλο,

"ας πάρει μίαν ανηφοριά,
ας πάρει μονοπάτια
να βρει τα σκαλοπάτια
που παν στη Λευτεριά."

Ανέδειξε, έτσι, τον εαυτό του φορέα της Ελληνικής αρετής, που επιτάσσει προάσπιση, ή ανάκτηση της ελευθερίας με κάθε θυσία και όταν ακόμα η συμβατική λογική λέει πως η αντιπαράθεση προς τον κατακτητή, ή η αντίσταση προς επίδοξους κατακτητές είναι άπελπις. Στην Κυπριακή ιστορία παραμένει παντοτινό παράδειγμα ηρωϊσμού ο Ονήσιλλος, που τα΄βαλε πεζός με τα έφιππα στίφη των Περσών. Και ο Παλληκαρίδης, κατά παρόμοιο τρόπο, παρόλο που είχε συναίσθηση και της αριθμητικής και της πολεμικής μειονεξίας μας απέναντι στον Άγγλο κατακτητή, ήταν αποφασισμένος για κάθε θυσία. Η λογική και οι αριθμοί είναι, πολλές φορές, βεβαίωσις θανάτου. Εκείνος, όμως, ήξερε το μυστικό της ζωής·τον αγώνα. Ήξερε ότι χωρίς πίστη σε σκοπό, τα όπλα και τα πυρομαχικά είναι τα πιο άχρηστα σιδηρικά. Και αποδείχτηκε, πράγματι, στον απελευθερωτικό μας αγώνα, ότι το ψυχικό σθένος καταβάλλει τον αριθμό.

Είναι άξιο ιδιαίτερου θαυμασμού το απaráμιλλο θάρρος που επέδειξε κατά τη διάρκεια της δίκης του, μιας δίκης-παρωδίας, με προειλημμένη απόφαση. Αρνήθηκε κάθε νομική αρωγή. Παραδέχτηκε την κατηγορία για τη μεταφορά πυροβόλου όπλου- έστω κι αν αυτό δεν ήταν έτοιμο για χρήση- κυρίως από εθνική περιφρόνηση προς τους Άγγλους, αλλά και λόγω της ευθύτητας που τον διέκρινε. Εξ αιτίας αυτής της ευθύτητάς του, εξάλλου, δεν πέταξε το όπλο όταν βρέθηκε απέναντι στο αγγλικό στρατιωτικό απόσπασμα, ούτε και το΄βαλε στα πόδια.

Λέγεται πως όποιος μπει σ΄ ένα διάλογο με κάποιον άλλο, δημιουργεί μ΄ αυτόν σχέση συγκοινωνούντων δοχείων. Αναγκαστικά καταδέχεται να κατεβεί στο επίπεδο του άλλου. Πώς μπορούσε ο ιδεολόγος έφηβος, που απέκτησε "άνθει νεότητος πρεσβυτέρων σύνεσιν"- να εξισωθεί έστω και μ΄αυτόν τον τρόπο με τους Άγγλους, που παρά τους επαίνους για το Ελληνικό θαύμα της Πίνδου και την ηρωική αντίσταση της Κρήτης, λίγα χρόνια πριν, αρνούσανταν

ανερυθρίαστα ακόμα και την εγκατάσταση της εν εξορία Ελληνικής Κυβέρνησης στην Κύπρο, για να μην αναπτρωθούν οι πόθοι των Κυπρίων για την Ένωση με την Ελλάδα; Απάντηση σ'αυτούς, από τον ήρωα, ήταν η περιφρόνηση. Η απάντησή του, όταν ρωτήθηκε αν είχε ο,τιδήποτε να πει για να μην του επιβληθεί η ποινή του θανάτου ήταν, ένας παιάνας Ελληνικής λεβεντιάς: "Ξέρω ότι θα με κρεμάσετε. Ό,τι έκαμα το έκαμα ως Έλληνα Κύπριο ο οποίος ζητεί την ελευθερία του". Εφάρμοσε στην πράξη την προγονική ρήση πως "τον ευγενή χρη ή καλώς ζην ή καλώς τεθνηκέναι".

Με το νεανικό αίμα του, ο Ευαγόρας Παλληκαρίδης έγραψε, έτσι, κατηγορία αδυσώπητη κατά των ισχυρών της γης: την κατηγορία ότι στον 20ό αιώνα εξακολουθούσαν να αρνούνται στους άλλους το δικαίωμα που κήρυτταν ως ιερό και απαραβίαστο για τους εαυτούς τους. Και ότι έπρεπε να χύνεται, ακόμα, αίμα για να δίδεται το φυσικότερο δικαίωμα του ανθρώπου, το δικαίωμα της ελευθερίας. Η μνήμη του, και μόνο γι'αυτό, θα είναι πάντα «μετ'εγκωμίων». Γιατί με τη θυσία του μάς διέγραψε πορεία ζωής και με τη δράση του περιέγραψε την αξιοπρέπεια που πρέπει να επιδεικνύουμε ως Έλληνες και ως Χριστιανοί. Κι από την αγχόνη του πρόβαλαν ροδίζουσες ακτίνες μακρινής αυγής ελευθερίας.

Εξηναδύο χρόνια από τον ηρωικό θάνατο του Παλληκαρίδη και ύστερα από την άκρως επικίνδυνη εθνική περιπέτεια που ακολούθησε, οφείλουμε να αντλήσουμε διδάγματα από τη θυσία του για το μέλλον. Η θυσία του, που αναζωπύρωσε, τότε, τον αγώνα της ΕΟΚΑ, εμπύχωσε και πείσμωνσε τον Κυπριακό Ελληνισμό, και έγινε παγκόσμιο σύμβολο πάλης για ελευθερία, θα πρέπει να αποτελεί και για μας σήμερα πυξίδα ζωής και δείκτη πορείας. Οφείλουμε να εμπνευστούμε από τον ηρωισμό του, ιδιαίτερα σήμερα. Σήμερα που κύριο πρόβλημα της Κύπρου, αλλά και ολόκληρου του Ελληνισμού, παραμένει η αποτροπή του Τουρκικού επεκτατισμού, χρειαζόμαστε ανασύνταξη

δυνάμεων, αναβάπτιση στο εθνικό παρελθόν, παραδειγματισμό από τη ζωή του έφηβου Ευαγόρα Παλληκαρίδη. «Αναθεωρούντες την έκβαση της αναστροφής» του, θα πρέπει και εμείς «να μιμούμαστε τον τρόπον».

Η Κύπρος, στη μακραίωνη ιστορία της, βρέθηκε πολύ συχνά στο στόχαστρο κατακτητών, που προέρχονταν άλλοτε από την Ανατολή και άλλοτε από τη Δύση. Δοκιμάστηκε από αλλεπάλληλες εισβολές και πολυκύμαντες κατοχές, πληγώθηκε με τρομερές λεηλασίες, αλλά άντεξε. Άντεξε γιατί οι πρόγονοί μας δεν σαγηνεύτηκαν από τις υποσχέσεις των κατακτητών, ούτε και κάμφθηκαν από τις απειλές τους. Έμειναν προσηλωμένοι, παρά τις κακουχίες και τους εξανδραποδισμούς, στις αξίες και στα ιδανικά της πίστης και της πατρίδας μας.

Αυτό που ξεκάθαρα επιδιώκει αυτή τη στιγμή η Τουρκία είναι η αναγνώριση και νομιμοποίηση της διχοτόμησης που έχει πετύχει επί του εδάφους από τη μια, και η συγκυριαρχία σ'ολόκληρη την Κύπρο από την άλλη, με μόνιμο τελικό στόχο την κατάληψη και τουρκοποίηση ολόκληρης της Κύπρου. Συνεχώς μας υπενθυμίζει αυτή την τακτική της η κατοχική δύναμη. Ενώ κατέχει το βόρειο τμήμα της πατρίδας μας, απειλεί και εκβιάζει για δήθεν δικαιώματά της στον υποθαλάσσιο πλούτο των ελεύθερων περιοχών.

Θα ήταν εσχάτη αφέλεια να πιστεύουμε ότι η Τουρκία θα σεβαστεί, χωρίς να εξαναγκαστεί προς τούτο, τα δικαιώματα του γηγενούς πληθυσμού της νήσου και θα παύσει να προωθεί μέτρα που παγιώνουν τον στρατηγικό έλεγχο της πάνω σ'ολόκληρη την Κύπρο.

Τα τόσα χρόνια άγονου διαλόγου απέδειξαν ότι η Τουρκία θέλει τον διάλογο-όπως αυτός γίνεται σήμερα-για να θέτει, μέσω των εδώ εγκάθετών της, νέες διεκδικήσεις και για να παραμένει η ίδια στο απυρόβλητο.

Για να είμαστε πειστικοί, σε φίλους και εχθρούς, θα πρέπει να καταστήσουμε, ως Ελληνισμός, σαφές ότι η λύση που θα

αποδεκτούμε δεν θα πρέπει να αφίσταται των δικαιωμάτων που απολαμβάνουν όλοι οι άλλοι Ευρωπαίοι, ούτε και να θέτει σε κίνδυνο το μέλλον του Ελληνισμού στην Κύπρο. Αυτό συνεπάγεται, ασφαλώς, την αποχώρηση όλων των εποίκων και όλων των τουρκικών στρατευμάτων από τον τόπο μας.

Νομίζω πως απηχώ και τις απόψεις της πλειοψηφίας του Κυπριακού Ελληνισμού αν πω ότι εκείνο που δεν τολμήσαμε το 1983, με την ανακήρυξη του ψευδοκράτους, και το 2004, με το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος, την απόσχιση δηλ. όλων των μονομερών υποχωρήσεων και δεσμεύσεών μας, θα πρέπει να το τολμήσουμε τώρα. Και να επανατοποθετήσουμε το πρόβλημά μας στις σωστές του διαστάσεις. Το Κυπριακό είναι πρόβλημα εισβολής και κατοχής. Θα πρέπει η Τουρκία να αναγκαστεί να εγκαταλείψει την Κύπρο για να αποκατασταθούν πλήρως τα κυριαρχικά δικαιώματα της Κυπριακής Δημοκρατίας. Είναι τούτο και ελάχιστος φόρος τιμής προ τους ήρωές μας. Δεν έδωσαν αυτοί το αίμα τους, και ο Παλληκαρίδης δεν ανέβει στην αγχόνη, για τη Διζωνική Δικοινοτική Ομοσπονδία, λύση που περιλαμβάνει όλες τις διαχρονικές επιδιώξεις των Τούρκων και που οδηγεί, προγραμματισμένα, στην τουρκοποίηση του τόπου μας.

Στην ομιλία του, όταν παραλάμβανε το βραβείο Νόμπελ, ο μεγάλος μας ποιητής Γιώργος Σεφέρης είχε πει ανάμεσα στ' άλλα και τα εξής: "Οι Έλληνες περάσαμε βάσανα πολλά. Στο διάβα των αιώνων πολλοί μηδίσανε, πολλοί κατάντησαν γραιοκύριοι, πολλοί εξισλαμίστηκαν και γίνηκαν γενίτσαροι, αρκετοί συνεργάστηκαν με τους Φράγκους, μπολιάστηκαν με τη νοοτροπία τους και αφομοιώθηκαν από αυτούς. Όμως πάντα υπήρχαν οι Έλληνες που διατηρούσαν τη συνέχεια και την παρέδιδαν στην επόμενη γενιά! Κι αυτοί οι Έλληνες,- τολμώ να πω ότι σ'αυτούς συγκαταλεγόμαστε κι εμείς όλοι, που βρισκόμαστε σήμερα εδώ και που αγωνιούμε για το μέλλον της Κύπρου,-πρέπει να είμαστε έτοιμοι για αγώνα.

Είχαμε ξεκινήσει, με ενθουσιασμό τον αγώνα για την Ένωση με την Ελλάδα, έχοντας πίσω μας ως συμπαραστάτες περισσότερες από εκατό γενιές Ελλήνων, που διατήρησαν, με ποταμούς αιμάτων και εκατόμβες θυσιών, την ελληνικότητα της Κύπρου. Και κινδυνεύουμε, από τα συμφέροντα και τα επεκτατικά σχέδια των Τούρκων και άλλων ξένων δυνάμεων, αλλά και τα δικά μας σφάλματα και τις δικές μας παραλείψεις, να είμαστε η τελευταία γενιά των Ελλήνων στην Κύπρο. Η συνειδητοποίηση αυτού του κινδύνου θα πρέπει να μας οδηγήσει σε συσπείρωση όλους τους Έλληνες, όπου κι αν ζούμε, στην Κύπρο, στην Ελλάδα, σ' όλο τον κόσμο, γύρω από έναν και μοναδικό στόχο: Την αποτελεσματική αντιμετώπιση και απόκρουση αυτού του κινδύνου.

Σήμερα που δοκιμάζεται η αντοχή του έθνους, τώρα που πλήττεται η τιμή και διακυβεύεται η ύπαρξη μας, σήμερα που "επί το μέγα ερείπιον" η Ελληνική Ελευθερία πλανάται για να μελετήσει την αντίδραση και τις διαθέσεις των παιδιών της, είναι ανάγκη να στραφούμε προς τους ήρωές μας, οι οποίοι μέσα στην καταχνιά σαν φάροι τηλαυγείς μας φωτίζουν τον δρόμο και αφυπνίζουν τη συνείδησή μας.

Θα πρέπει, δίχως άλλο, να εγκολπωθούμε την αγωνιστική διάθεση που εκείνοι επέδειξαν και την οποία παρουσίασε στον ύψιστό της βαθμό ο Ευαγόρας Παλληκαρίδης που τιμούμε σήμερα. Μόνο με τέτοιες προϋποθέσεις θα ξεπεράσουμε την κρίση και τις δυσκολίες των καιρών και θα πορευθούμε ως Ελληνισμός στον δρόμο των εθνικών πεπρωμένων μας.